

Nummer 2 - jaargang 38 - 2018 - april, mei, juni
Afgiftekantoor: Achterstraat 1, 9450 Haaltert

Redactie: Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Willy De Loose

België - Belgique
PB
9450 Haaltert
3/5008
P 005370

HEEMKUNDIGE KRING

Haaltert & deelgemeenten

Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert, Heldergem,
Kerksken, Terjoden

Heemkundige Kring Haaltert
3-maandelijks ledenblad
38e jaargang 2018 - nr. 2

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
053 83 08 81

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck

Haaltert:

Wim Allaer
Jan Paul De Graeve
Rik De Schepper
Raf Hendrickx
John Scheerlinck
Marc Stalpaert
Christophe Provost
Staf Versavel

Heldergem:

Roger De Troyer
William Minnaert
Tony De Rijck - taalcorrector

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegebouw
Sint-Gorikspein 17 - 9450 Haaltert
Elke donderdag en eerste zondag
van de maand van 10 tot 12 uur
uitgezonderd juli en augustus

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Lidmaatschap: € 12
Steunend lid: € 18 - Erelid: € 25
Rek.nr. BE40 4395 0830 6163
Heemkundige Kring Haaltert
E-mail: info@hkhaaltert.be
Website: www.hkhaaltert.be

Heemkundige Kring Haaltert

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten.
Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding.
HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

*Met de steun van de provincie Oost-Vlaanderen
en van de gemeente Haaltert.*

Redactioneel

Op zondag 22 april hebben wij onze medewerking verleend aan de jaarlijkse Erfgoeddag met als thema: Verkiezingen. Politierechter Peter D'Hondt kon een volgelopen Sint-Martinusheem boeien met zijn gevatte uiteenzetting.

De Heemkundige Kring zorgde voor een 'minutentoonstelling' over de verkiezingscampagne 1976, de eerste verkiezing in het gefusioneerde Haaltert.

De volgende maanden gaat onze aandacht vooral naar de herdenking van het einde van WO I met de tentoonstelling 'Leven in bezet en bevrijd gebied' van 3 tot 11 november. Op Wapenstilstanddag is er na de traditionele kerkelijke plechtigheid een slotplechtigheid met afgevaardigden van het College van Burgemeester en Schepenen en Gemeenteraad, samen met familieleden van soldaten, gesneuvelden en opgeëisten van beide wereldoorlogen.

Geniet ondertussen van een weldoende vakantie!

En dit nog: onze dank aan de trouwe leden en welkom aan de nieuwe leden. 95% hernieuwden het lidmaatschap! Super!

De medewerkers HK.

Een foto vertelt een verhaal

Een reclameplaat van 'Dilo-Haaltert' bracht ons op het spoor van een belangrijke Haaltertse familie: Emiel Brewee en Julie De Vos, kantuitgevers én ciderfabrikanten, gehuisvest in de huidige Windmolenstraat (nr.78). Een merkwaardige ontdekking was, dat de grootouders van Emiel, Donaat en Josepha Lauwereys en hun 14 maand oud dochtertje Marie-Josephine overleden zijn in het Waalse Boussu in een tijdspanne van elf dagen! Het kind overleed op 13 november 1859, haar vader op 15 november en zijn echtgenote op 24 november (1). Het echtpaar had nog twee kinderen: Domien, 10 jaar en Emiel, 6 jaar. Het blijft een raadsel hoe dit gezin omgekomen is (epidemie?), want de overlijdensakten vermelden geen verdere bijzonderheden

(2). De jongste, Emiel, ° Haaltert, 22-08-1865, werd 'facteur in kanten'. Hij huwde te Denderhoutem op 11 augustus 1881 met Juliana De Vos (kantwerkster). Het werd een talrijk gezin met 11 kinderen, van wie er vijf stierven in het eerste levensjaar. De oudste dochter, Maria Theresia, trouwde met Emiel De Pot van Nederhasselt. Twee zonen, Lodewijk Jozef en Karel Lodewijk, werden priester. Jozef werd onderpastoor in Deftinge en in Huise en pastoor in Temse en Maldegem-Kleit. Karel werd eerst leraar in het Sint-Hendrikacollege te Deinze, dan in het Sint-Catharinacollege te Geraardsbergen en in het Sint-Maartensinstituut in Aalst. Nadien werd hij onderpastoor in Dikkelvenne, Asper, Sint-Pauwels en Nevele.

v.l.n.r.: Karel, Maria Eulalia, Odillon, Emiel, Juliana, Maria Theresia en Jozef

Odilon Brewée

Hij eindigde zijn loopbaan als pastoor in Aalter en in Landegem(3). Maria Eulalia en Odillon bleven ongehuwd wonen in het ouderlijk huis. Uit overgebleven documenten mogen wij besluiten dat er

naast de ciderproductie ook kantactiviteiten waren. Enkele facturen van het *Vermittlungsbüro zur Förderung der Spitzenheimindustrie (kantnijverheid) während des Krieges* uit 1917-18 zijn bewaard gebleven, waaruit blijkt dat ook de Duitse bezetter in WO I geïnteresseerd was in het kunstige kantwerk. In die periode was Haaltert het centrum van de kantnijverheid in onze regio met ruim 30 kantuitgevers.

Spitzen-Zentrale
(Vermittlungsbüro zur Förderung der Spitzenheimindustrie während des Krieges.)
Gemeinnützige Unternehmen.

Original. Brüssel, den 14. Januar 1917.
Königsplatz 88

Rekening Nr. 843 A

door *Haaltert*

Het garen van de Spitzenzentrale mag alleen gebruikt worden voor kanten, die voor de Spitzenzentrale bestemd zijn.
Het niet in acht nemen dezer bepaling heeft zware maatregelen ten gevolge.
De Spitzenzentrale aanvaardt alle kanten met dit garen gemaakt, onder voorwaarde natuurlijk, dat er niets aan de afwerking ontbreekt en de kanten aan de eischen of aan de bestellingen der Spitzenzentrale voldoen.

Onder deze voorwaarden ontvangt U garen als volgt:

Nr.	Gewicht	Prijs	Bedrag
1	<i>1/2 lb</i>	<i>36,-</i>	<i>18,-</i>
2			
3			
4			
5			
6			
7			
		Frs.	<i>18,-</i>

Volstaan voor de Spitzenzentrale
Haaltert, 5 Feb 1917 *Miladowsky*

Wanneer U aan uwe verbintenis deze garens uitsluitelijk voor werken voor de Spitzenzentrale te gebruiken, voldaan en de daarmee vervaardigde kanten afgeleverd hebt, is de Spitzenzentrale gereed, U de garens aan de volgende prijzen te rekenen:

Gewicht *1/2 lb*
Nummer *60*
Prijs Frs. *36,25*
Bedrag *18,125*

Total Frs. *18,00*

Dientengevolge zal U de Spitzenzentrale na aflevering der kanten en tegen uitwisseling van het bijvoegend dubbel B het verschil tusschen deze som en het bedrag der lovenstaande rekening terugbetalen.
Frs. *2,00*

De Duitse officieren die geleverd waren in Haaltert hebben ook genoten van de lekkere appelwijn van Odillon. Volgens bepaalde mededelingen werden bij de opruiming van de woning verscheidene flessen gevonden met rekeningen van ciderleveringen aan de militairen. Odillon stierf te Haaltert op 21 april 1955, zijn zus op 26 november 1965.

Willy De Loose

- 1-Scheerlinck J., *Haaltert, Gezinsreconstructie 1796-1900*
 - 2-Gemeentelijk Archief Boussu (overlijdensakten nrs. 145, 148 en 149)
 - 3-De Loose W., *Haaltert, Politieke en sociale geschiedenis van 1830-1976*, blz. 209
- Met dank aan Renaat Van Herreweghe, Lena Scheerlinck en Jaak De Temmerman

Het lot der bannelingen (Slot)

De voorbereidingen tot het vertrek

Het was zondag en nu waren alle bannelingen van den arbeid ontslagen. Wij waren aan de kant in de schaduw gaan zitten. Ik was omringd van mijne vrienden met wie ik al het lijden had gedeeld. Ieder wist een woord van liefde mij mede te deelen voor hunne ouders, familie en vrienden die ik weldra ging ontmoeten.

Dan gingen wij over tot het maken van pakken. Al het goed dat ik naar mijn geliefd dorpje ging meemen werd ingepakt door mijne kameraden en ik ging bij den Feldweibel om mijne nalatenschap te regelen. Als ik op mijn bed ter ruste lag ging mijne verbeelding reeds naar mijn lief dorpje. Ik zag mij reeds omringd door familie en vrienden en zag de glimlach van liefde mij tegenstralen. Daags nadien werd ons medege-deeld dat het vertrek werd vastgesteld voor den Dijnsgdag 26 juni. Met welke vreugde aanhoorden wij dit bericht en dankten God omdat onze redding zoo nabij was. Al mijne kameraden wenschten mij een goede reis en ik spoorde hen aan nog wat moed te scheppen dat misschien voor hen ook weldra dien gelukkigen vreugdedag zou aanbreken. Tranen biggelden van onze wangen en hoe verheugd ik ook was, toch pijnigde mij de gedachte van deze zoo ongelukkigen te moeten achterlaten in de handen van de wrede beulen. Er verscheen een Duitscher die mij kwam berichten dat ik mijne zaken moest afleveren. In allerhaast trok ik daarmee naar de voorraadplaats waar ik met grote vreugde dit alles afleverde, daarna moesten wij onze pakken laten doorzoeken. Dan kregen wij een weinig brood en wat vet om gedurende onze reis van grooten honger niet om te komen. Ja voorwaar voor zulke lange reis kregen wij slechts 25gr. vet, daarmee moesten wij minstens twee dagen leven!

De reis een aankomst in Aalst

En zoo begonnen wij de vreugdevolle reis. Alhoewel er een zweem van droefheid op onze harten drukte omdat onze lotgenoten zich nog in het slavenjuk bevonden. Na vijf minuten gaans kwamen wij ter statie aan en weldra kwam de zware locomotief aangere-den die ons tot onze duurbaren ging henen voeren. Na enige ogenblikken zette de trein zich in beweging op weg naar ons vaderland, op weg naar de verlossing. De trein spoedde zich steeds voorwaarts tot wij weldra ter statie van Metz instoomden. Daar moesten wij

uitstappen en een andere trein nemen naar Diedenhoven. Nogmaals moesten wij uitstappen en ons naar eene kazerne begeven waar wij de nacht moesten doorbrengen. Des morgens aten wij het laatste stukje brood, vertrokken door de groote poort tot wij ter statie aankwamen en opnieuw onze reis vervorderden. Om twaalf uren kwamen wij in Luxemburg aan waar wij een komme soep kochten. Wij kwamen dan in Aarlen en bevonden ons op den Vadergrond. Wij bevonden ons op Belgischen grond en wij kregen menig stukjes brood van de goede harten die zagen dat wij leden van honger en die trachten ons lot wat te verzachten. Met tranen in de oogen aanhoorden zij de wreedheden die wij hadden meege-maakt. Wij reden verder en zagen Luik en de Maas die zich kronkelde door het landschap. Steeds dicht en dicht kwamen wij bij de Belgische hoofdstad. Eindelijk stopte de machine in Brussel. Gelukkig stond er eene trein te wachten naar Aalst. Naarmate wij dicht bij onze bestemming kwamen klopte ons hart van vreugde en verlangen om onze geliefden te aanschouwen. Toen wij in Aalst aankwamen wierden wij ter Commandatur geleid waar wij daar te midden in de nacht op de straatstenen moesten zitten.

Eindelijk klaarde de oosterkim, het werd een dag van onbekend genot en vreugde. Eindelijk trokken wij in het gelid naar het Meldeambt waar wij opnieuw lang moesten wachten. Wij waren met 19 mannen van de ZAB 28 ontlast. Wij hadden zulken grooten honger dat wij eenen of twee kilos kersen aanschafden en deze wierden dan ook verslonden, zelfs de steenen en de stengels werden niet weggeworpen. Zo verzachtten wij toch die kwellende honger. Wanneer wij dan om 12 uren onze pasport ontvingen sprongen wij vrij buiten met blijdschap, want het was vele maanden geleden dat wij in openen lucht stonden zonder bewaking van die wreede dwingelanden!

*Valerie Hunninck
Driehoek-Kerkxken.*

Valerie Hunninck kwam einde juni 1917 terug in Haaltert. Hij huwde met Lisa De Rijck op 27 oktober 1920 en vestigde zich te Kerkxken als huisschilder. Er kwamen vijf kinderen, waaronder Louis, die het schildersambt voortzette. Met dank aan de familie Hunninck en Toon Bockstaele.

Kerksken - Oorlogsslachtoffers WO I

Naast de gesneuvelden die wij herdachten in de vorige tijdschriften, gaan onze gedachten ook naar de burgerlijke slachtoffers, waaronder de opgeëisten. Honderden werkkrachten werden weggevoerd om slavenarbeid te verrichten in soms mensonterende omstandigheden. Het waren de Ziviël Arbeiter Bataillons (ZAB-ers), In ons tijdschrift nr 2/2015 verscheen reeds een bijdrage over dit gebeuren.

Dank de de gegevens genoteerd door de toenmalige pastoor E.H. Roman in zijn Liber en briefwisseling van burgemeester Heereman naar de Gouverneur, kunnen wij de gegevens over Kerksken vervolledigen.

Lijst der opgeëischte werklieden der gemeente Kerksken.

1 Baekens	Benoik	20 De Priel	Glarent +	44 Keyssinck	Benjamin
2 Baeyens	Constant	21 De Priel	Joseph	45 Quassinck	Henri
3 Baeyens	Grant +	22 De Priel	Petrus	46 Quassinck	Honore
4 Baeyens	Philémon	23 De Ryck	Gustaaf	47 Quassinck	Th. Louis
5 Boulaert	Seraphien	24 De Scheppe	Joseph	48 Schuappe	Petrus
6 Callebaut	Hendrick	25 De Schryver	Dominique	49 Ceas	Eduward
7 De Clerck	Victor	26 De Schryver	Louis	50 Ceas	Petrus
8 De Coeck	Alphonse	27 De Schryver	Echeval	51 Croch	Albert
9 De Coeck	Arthur	28 De Schryver	Albert	52 Van Cauwenbergh	Jean
10 De Coeck	Gustaaf	29 D' Haeseleer	Reni	53 Vanden Bergh	Camil
11 De Coeck	Joseph	30 Duaromont	Joseph	54 Vanden Brien	Hector
12 De Luyck	Jean	31 Duum	Grant	55 Vanden Hoek	Alphonse
13 De Pauw	Alphonse	32 Gies	Gustaaf	56 Vanderhaeyen	Bernard
14 De Pauw	Emiel	33 Gies	Henri	57 Vanderhagen	Hendrick
15 De Pauw	Joseph	34 Gies	Jean Baptiste	58 Van Durm	Cyrille
16 De Peltmacker	Alphonse	35 Hunninck	Emiel	59 Van Durm	Poleto
17 De Peltmacker	Alphonse	36 Chyssel	Cyrille	60 Van Impe	Euarest
18 De Peltmacker	André	37 Guind	Alphonse	61 Van Impe	Omert
19 De Priel	Abiella	38 Moock	August +	62 Van Heynolen	Dominique
		39 Moock	Deire	63 Van Lil	Constant
		40 Neers	Omert	64 Van Weymael	Alphonse
		41 Rennebaay	Emiel	65 Van Weymael	Grant
		42 Rennebaay	Joseph	66 Verhulst	Germin
		43 Rother	Grant	67 Vonek	Joseph

De pastoor noteerde dat sommigen vluchtten of zich verborgen en 'omdat zij niemand vonden, dan hebben de barbaren met hunne ingeboren brutaliteit alles afgezocht. Drie vluchtende jongelingen zijn dood geschoten te weten':

Alfons Van Impe, 23 jaren oud, steun zijne oude en arme ouders, die was getroffen door eenen Dum-Dumkogel en bezweek eenige uren nadien.

Emiel Hunninck, 23 jaar oud, op eenen meter afstand geschoten, drie dagen nadien aan zijne wonde bezweken. Dit was het heldenwerk van den commandant der gendarmerie van Ninove.

Dominique De Schrijver, getroffen in den rug, maar nadien hersteld. 60 jongelingen werden opgeëischt en met geweld weggevoerd om voor den dwingeland te gaan werken te midden van de vreeselijkste ontberingen. 4 van die ongelukkigen die nooit iemand iets in de weg legden stierven. En zij die uit de ballingschap weerkeerden droegen den stempel van het vreeselijkste lijden op de afgeteerde wezenstrekken'.

Willy De Loose

Nog over onderpastoor Claus !...

Mijn vader, Jozef Mertens (°1917/ +2004) liet mij heel wat foto's na uit het Haaltert van zijn jeugd en jongvolwassenheid. Een aantal van die foto's zijn ooit genomen door E.H. Marc Claus, die onderpastoor was te Haaltert (St.-Gorik) van 1935 tot 1949. Hij was een fervent fotograaf dank zij wie wij vandaag kunnen terugblikken op heel wat evenementen en personen uit de voormelde periode in Haaltert. Voor een omvattender schets van de figuur Marc Claus en zijn betekenis voor Haaltert, zie *Mededelingen Heemkundige Kring Haaltert, Nr. 1 – Jaargang 38, 2018 – pp. 19-24*.

E.H. Claus was o.m. proost van de Katholieke Arbeidersjongeren (KAJ), in de volksmond de Kajotters. Ook van hen liet hij heel wat beelden na. Hierbij staan we even stil bij twee foto's uit de tweede helft van de jaren '40. Het zijn opnamen van een vergadering met *Kajotters* bij hem thuis (voor de namen, steeds v.l.n.r.):

Verz. wijlen Jozef Mertens, Haaltert

(staand) Emiel Ceulebroeck – Paul De Graeve – Marcel Van Cauwenbergh – Jules De Meyer
(zittend) Remi Mally – Philemon Braeckman – Luc De Grom – Julien Heyman – Maurice Van Cauwenbergh – E.H. Marc Claus, proost en onderpastoor

Verz. wijlen Jozef Mertens, Haaltert

(staand) Luc De Grom – Julien Heyman – Maurice Van Cauwenbergh
(zittend) Paul De Graeve – Jules De Meyer – Emiel Ceulebroeck – Marcel Van Cauwenbergh – Remi Mally – E.H. Marc Claus, proost en onderpastoor

Onderpastoor Claus had zijn woonst beneden de Bruulstraat die men ziet op deze foto, genomen in vogel-perspectief: onderaan links, het gebouw met de geopende witte vensterluiken.

Toch willen we even voorbijgaan aan personen om te focussen op het schilderij rechtsboven op de groepsfoto's, dus boven het hoofd van E.H. Claus. Het stelt de St.-Gorikskerk van Haaltert voor in winterland-

Verz. wijlen Jozef Mertens, Haaltert

schap, waarbij het oogpunt van de schilder zich situeert op Koekelberg, de afberging vanaf de Kattestraat richting zuidoost naar de Warande. Het schilderij draagt als jaartal "45" en dus voor mij (°1947) onmogelijk om iconografisch te bepalen of de afbeelding van huizen en omgeving al dan niet strookt met de (toenmalige) werkelijkheid. Dat doet er ook niet toe en al zeker artistiek niet. Elke kunstenaar geniet nu eenmaal zijn *'artistieke vrijheid'*. In elk geval is het gezichtspunt mij wél zeer herkenbaar. Het situeert zich op een steenworp van waar ik ben opgegroeid.

Technisch gesproken, meet dit schilderij 81 cm bij 61 cm en is in olieverf geschilderd op doek. Zondermeer duidelijk en correct qua beeld is het gabariet van de Sint-Gorikskerk: de toren met de

Foto Katrijn Mertens, Gent

ranke spits en het kerkschip met de noordelijke dwarsbeuk. Zoals blijkt uit het signatuur linksonder is het schilderij van de hand van *'bertin speeckaert'*: de naam staat er in kleine letters.

Berten Speeckaert werd geboren te Gent op 18 december 1909 en is overleden te (Brakel-)Elst op

20 februari 1991. Het jaartal op het schilderij '45' wettigt dus de eerdere conclusie dat de groepsfoto's van de Kajotters dateren van de tweede helft van de jaren '40: onderpastoor Marc Claus was immers actief in Haaltert tot 1949, tot aan zijn benoeming als pastoor van Pollare.

Hoe kwam dit schilderij tot stand? Om te beginnen dient er op gewezen dat de schilder een groot deel van zijn leven doorbracht in Ronse, tevens de geboortestad van E.H. Claus waar hij opgroeide en achteraf graag terugkeerde. Kenden zij mekaar?... Zeer zeker! Mevrouw Francine Speeckaert uit Ronse, de dochter van schilder Bertin Speeckaert bezorgde ons bijkomende gegevens – waarvoor beste dank – waaruit overduidelijk blijkt dat de schilder en de pastoor mekaar zelfs zeer goed kenden. Ten bewijze, deze foto van Francine en haar schilderende vader, vastgelegd op 21 augustus 1951 door E.H. Claus.

Verz. Francine Speeckaert
Ronse

Voor alle duidelijkheid en voor zover als nodig: deze foto portretteert de schilder vanzelfsprekend niet bij zijn voormeld werk betreffende de St.-Gorikskerk. Deze foto is een zomeropname van latere datum (1951) te Pollare, waar E.H. Claus toen pastoor was.

Blijft de onbeantwoorde vraag of het fameuse schilderij van de St.-Gorikskerk, in 1945 op vraag of in opdracht van E.H. Claus werd geschilderd? Wie zal het zeggen?...

Via legaat van pastoor Claus kwam mijn vader in het bezit van dit schilderij en heeft hiervoor in 1984 een bescheiden bedrag aan erfbelasting betaald aan de instrumenterende notaris. Mijn vader schonk het mij een aantal maanden voor zijn overlijden. Het hangt sedertdien in mijn living en herinnert elke dag aan een recente en merkwaardige episode uit het leven van even merkwaardige figuren!

Luc Mertens, Aalst

Keskes dialect onder de loup (2)

We zetten onze zoektocht naar Franse woorden in ons Keskes dialect voort. Dit keer in het domein van de kledij en de verlichting. Hier zijn er aantal woorden die stilaan in onbruik aan het raken zijn. Ik heb ze verwerkt in alweer een ingebeelde dialoog "iveraast in Kesken". De verklaring volgt onderaan.

Kom binne jong en angst a zjip dor mor on de portemantoo.

Ja petj, gojer op outj è, a zuë een sjieke vareus onder a debarderken.

Mor niejek jong, ander zoo 'k menne pastrong toch oek oën emmen. Seg es dad a zister eere sitjèn die dor on de wasdroëd ang. Z'es zè pesjies nog goe verzien van uëren en puëten.

Aske da mor wetj. En dieje komminezong en dieje penwaar zèn oek van eer en dornevest, da berbeteusken, dad es van ooze kleistjen.

Ez a zister nie tousj è?

Neesj, z'es bè de kliejermokès, ver eere paltoo af te doen. Ze wiltj er na malgereen nen trwakaar lotte va mouken.

Aai men skoupen, wa go ze ten van de wintjer oëndoen?

Och jong, z'ee nog twieje velle frakken in eer kas angen: ne visong en iën in moutong retoernee.

Seg mor ken ze zè da zelf nie, eere paltoo afdoen? Z'ee zè toch nog vèr de coupe geliërd.

ooës, bè Ortaas on de botannieken hof in Oiljst, mor z'oo der rap er goest' af. Doveer was ze veel te skuë zelle

Ja 't eet atoïed een kokette geweest ee. 'k rappeleer mè nog asse traadegen das' a zuu nen brieje sentier in eer traakliejed oo.

Mor da kliejed was toch e wa te veel zjaar zelle, me dieje vuël en al die volangskes. Enne ... ze dreeg sjer-tellen onder da kliejed

Ja 't es na al veel minder, ze moed al ne corsee draugen.

Allez 'k gon iesj zien, want 't zaa pesjies go reigeren. Een sjans dak menne perreplie mee em

As 't mor gin onweer is gelèk gisternauvet. Mè ne kijer sleg d'n eletriek ier af. Twieje ploms gesprongen. Ik gon n'intripteur weer opzetten en pataaat 't was weer van dadde. Weir emmen ier een alfier gezeten gelèk as in n'oun toïed, me ne kinkee en een lanteijere me petrol. 't Ienegste da nog mankeerdegen was ne lam-belsj mè ne gruëten abazjoer.

Allez, 'k gon a looëten. Aagda kloek, 'k zaaakik mèn kiekkes aagen.

Och onnuëzele metten!

Verklaringen

Een *zjip* (Fr jupe), hier gebruikt voor het woord jas

Portemantoo (Fr Porte-manteau): kapstok

Vareus (Fr vareuse): hemd Ik had ook kunnen schrijven : *a zuë a skuë sjemiesken* (Fr chemise)

Debardereken (Fr débardeur): mouwloze plull

Komminezong (Fr Combinaison): nachthemd

Penwaar (Fr peignoir): badjas

Barbeteusken (Fr barboteuse): kruippakje

Paltoo (Fr paletot): mantel

Trwakaar (Fr trois-quart) driekwartmantel

Malgereen (Fr malgré): tegen alles in

Visong (Fr Vison): nerts mantel

Moetong retoernee (Fr mouton retournée) mantel in omgekeerd schaap

Vèr de coupe liejeren: snit en naad studeren

Bè Ortaas: een inwonster van “Kesken”, Hortanse Van Buggenhout (Ortaas), uit den Boekent, had in Aalst aan het Bauwensplein een privéschooltje opgericht met als pronkerige naam: Centrale beroepsschool voor snit en naad. Tientallen meisjes uit Kesken hebben er 1 of 2 jaar les gevolgd na hun 14 jaar. Het Bauwenspleintje had in het midden een bloemperk dat men “den botannieken hof” (Fr. Jardin botanique) noemde.

Koket (Fr coquet): hups

Sentier (Fr ceinture), riem, band

Zjaar : (Fr genre) te veel zjaar = te veel tam tam

Vuël (Fr voile): sluier

Volangskes (Fr volants): slingers

Sjertellen (Fr jarretelles)

Corsee (Fr corset)

Perreplie (Fr parapluie)

Ne plom (Fr plomb): zekering

n'intripteur (Fr interrupteur): de schakelaar NB een stopcontact is in Kesken een pries (Fr prise)

Ne kinkee (Fr quinquet) petroleumlamp

Lanteijere (Fr lanterne) : lantaarn

Lambelsj (Fr Lampe belge) antieke olielamp

Abazjoer (Fr abat-jour) scherm van een lampekup

Marcel Baetens

Oiljters klappen

Opsoufelen? Opsolferen?

Soms denk je iets in de pap te kunnen brokken (de pap is altijd te heet of te slap en brokken in de pap worden niet gewaardeerd). Bij niemand van het gezelschap heeft dat bijval. Iedereen vindt je praat of je inbreng waardeloos. Daarom keer men je de rug toe: je kan “opsoufelen”. In Holland zou men zeggen: “Je haring braadt niet”. “Opsoufelen” betekent dus iets als opkrassen of ophoepelen. (waar zitten die krassen en met een hoepel kan je toch spelen.)

“Opsolferen” is iets anders. Er zijn verkopers die alles aan de man of de vrouw kunnen brengen. Wanneer je dan met iets opgezadeld zit wat je helemaal niet wenste dan heb je je iets laten “opsolferen”. Je voelt je bekocht en je zit met de gebakken peren.

OvB

Herinneringen aan mijn schooltijd in Kerksken

Zoals iedereen, bewaar ook ik een schat van herinneringen aan mijn prille schooltijd.

Doordat ik op “*den Ezelshoek*” geen leeftijdsgenoten had, was ik vóór mijn schooltijd vrijwel nooit buitenshuis geweest en was naar school gaan voor mij een totaal nieuwe ervaring, waarbij ik mij heel onwennig, ja zelfs verdrietig voelde.

Doordat de Beekstraat – waar zich de kleuterklassen en de meisjesschool bevonden – toch een heel eind verwijderd was van den Boekent werd ik oorspronkelijk met de fiets naar school gebracht door mijn moeder en belandde ik in de eerste kleuterklas bij juffrouw Monique Taeleman, de dochter van onze bakker “*Ogiel zijne Jef*”. Zoals bij elk kind kwamen er de nodige tranen aan te pas, doch bij mij

bleek dit geen fenomeen van voorbijgaande aard te zijn. Wie mij nu kent zal dit amper voor waarheid willen aannemen, maar gedurende twee volle schooljaren, in de klas van juffrouw Monique en bij de lieve zuster Marcella, was ik een echte eenzaat die zich elke speeltijd in een hoekje – liefst al wenend – afzonderde en die beschaamd was om te spreken, tenzij steeds tegen zichzelf. Zuster Marcella, die de goedheid zelve was, deed hierover meermaals haar beklag bij mijn moeder. Hierin kwam pas verandering toen iemand zich over mij ontfermde, iemand die door dik en dun mijn vriend gebleven is tot aan zijn veel te vroege dood, namelijk Eddy De Putter, door iedereen “*Dikke Putter*” genoemd, omdat hij van bij zijn geboorte een natuurlijke aanleg tot zwaarlijvigheid had.

Documentatiecentrum

Wij danken:

- Fam. Jozef Raes-Van Cauwenbergh, Ukkel: doodsprentjes
- Willy De Loose, Haaltert: stafkaarten, literatuur WO I
- Kon. Heem- en Geschiedkundige Kring, Wetteren: hangklok gemaakt door C. Van Lul (Kerksken) ca. 1850
- Hans Cieters, Kerksken: literatuur Daensisme
- Paula D’Hondt, Haaltert: documenten van wijlen koster Amand Jooris (politiek en WO II)
- Familie Ida Van Impe, Haaltert: liedjesteksten

Archief gesloten in juli en augustus. Open op 2 en 16 september (cultuurmarkt)

Struis als hij was, nam hij me tegen alles en iedereen in bescherming en zette hij er mij toe aan om van mij af te bijten. Het is dan ook aan Putter te danken dat ik mijn schuchterheid heb afgelegd heb en dat ik echt openbloede en eindelijk ook plezier vond in het naar school gaan. Hij werd dan ook mijn onafscheidelijke kameraad op weg naar school, er was één plaats waar hij niet voorbij kon gaan zonder eventjes halt te houden, namelijk het snoepwinkel-tje op de steenweg "bij Fansooiken" (1). Het winkel-tje was dan ook een echt paradijs waar men voor amper 1 frank de meest wonderlijke dingen kon kopen, zoals "ne rekker", "een stuk vlees", "een pakske ziet", "een koetjesreep" of zelfs een volledig "brokkel-pak": hierin zat onderaan een kleinood verborgen, zoals een plastieken "gouden" ring, die men dan aan zijn schoollief kon cadeau doen. Toen we naar Haaltert verhuisden ben ik Putter wat uit het oog verloren, maar later toen we beiden vaste stam-gasten waren in Café 't Horlogeken werden we weer onafscheidelijke kameraden en was Putter er nog steeds fier op dat zijn jeugdvriend het zover geschopt had. Op mijn trouwdag – bij het terugke-ren van het huwelijksfeest – had hij een vreselijk verkeersongeluk en zag hij reeds een eerste keer de dood voor ogen, een dood die hem veel te vroeg, op 44-jarige leeftijd achter het stuur van zijn wagen verraste in Nieuwerkerken.

Het was voor mij inderdaad de hoogste tijd dat Putter me geleerd had van mij af te bijten, want vanaf de derde kleuterklas was het gedaan met lie-vevmoederen door de juffrouw of door de zuster. We werden immers met harde hand voorbereid op de "meesterschool" door de pas aangestelde juffrouw Juliette Chiau. Geen lieve woordjes meer, een hengst voor je kop kon je krijgen als je niet braaf was of als je niet op commando het alfabet leerde schrijven. Dat schrijven tussen de twee lijntjes was, evenals knippen met een schaar, voor mij een echte nachtmerrie : fijne motoriek was en is nog steeds niet aan mij besteed en voor mij kwam het er niet zo nauw op aan om net binnen die lijntjes te schrijven of om figuren juist op de rand uit te knippen. Het was zelfs zo erg dat ik op een bepaald ogenblik niet meer mocht knippen en mij moest beperken tot "prikken" op een prikmatje nadat ik al de helft van de kop van een zwaan had geknipt, terwijl ik nog steeds dacht dat ik op het lijntje knipte.

Waar ik dan wel in uitblonk – samen met Johan Van Den Neucker – was het zingen en voordragen. Juffrouw Juliette beperkte zich trouwens niet tot de

De kleuterklas van Juffrouw Juliette Chiau 1961-62
 Boven vlnr: Harry Beerens – Herman Van den Eynde –
 Eddy Daem – Daniel Vonck – Eddy De Putter –
 Johan Van den Neucker – Yvan De Meerleer - ? –
 Etienne Maesschalck
 Midden vlnr: Marcel Baetens- Willem Boonen - ? –
 Herman Fonck – Erwin Mooock – Hendrik Kiekens –
 Noël Van Melckebeke- Etienne Getteman –
 Paul Verbeeren
 Onder vlnr: William Van Impe – Marcel Ottoy –
 Walter De Smet – Ulrich Fleurinck - ? – Danny De Pril –
 Johan De Schrijver – Dirk Pontseele – Erik Van Damme

klassieke schoolliedjes als "Te Lourdes op de bergen", maar deed Johan en mij in de klas ook de laatste schlagers zingen. In dat schooljaar was mijn "lijf-stuk" een nummer van Jean Walter, waarvan ik nu nog de volledige tekst uit het hoofd ken en dat als volgt begon :

*Twee blauwe kinderoogen
 Die kijken mij zo aan
 Wat kan er in die ogen
 Toch veel te lezen staan.*

Maar enfin, we waren dus voldoende voorbereid om de stap te zettennaar de jongensschool op de Steenweg, naast het gemeentehuis. Voor ons, de jongens van den Boekent, was de afstand naar school plots de helft korter geworden, wat vooral voor Putter een voordeel was, want aan vroeg opstaan had hij echt een broertje dood. Elke morgen wachtte ik dan aan ons hek aan het kruisbaan-tje de jongens van den "achtersten Boekent" op om samen met hen via de Molenbaan en het baantje

naast de “peirenmiester” naar school te gaan. Met Tasken (Eddy Tas) op kop en in gezelschap van Putter, de twee Blanders (Wilfried en Danny), de drie jongens van Bolle Miel (Herman, Berken en Marcel), Marcel van Paemel, Frans van Witte Mathilde, Danny Scheerlinck en wie weet ik nog allemaal trokken we dagelijks al giechelend en schaterend op weg, vaak uur en tijd vergetend. De straffen van allen waren wel Eddy Tas, die van geen kleintje vervaard was en alles en iedereen plaagde, en Jean-Pierre De Luyck, de kleinzoon van “Mintjes Miel” die vaak met ons meekwam om bij zijn grootvader te gaan eten. Toen ik in het eerste studiejaar zat had de Nederlander Peter Koelewijn net een kanjer van een hit uit, namelijk het legendarische “Kom van dat dak af” en niemand kon dit nummer zo goed imiteren als Jean-Pierre.

Van het schoolgebouw kan ik mij nog het grote hek herinneren, de prachtige notelaars op de speelplaats met de klassen voor de hoogste jaren links bij het binnenkomen. Daar zaten het vijfde studiejaar van Meester Zjang, het zesde studiejaar van de hoofdonderwijzer, meester Paul en het zevende en het achtste studiejaar van meester Richard. Het was de oudste van het 8ste studiejaar die trouwens het voorrecht had om te bellen met de handbel.

Met de rug naar de steenweg keek je op de klassen van het derde en vierde leerjaar van respectievelijk meester Coppens en meester Herman.

Onder het afdak en rechts daarvan gaven meester René en meester “Pijpken” Albert les aan de neofieten van het eerste en het tweede leerjaar. Tussen de klas van meester Albert en die van meester Coppens was er een steegje langs waar je op de weide van de jongensschool kwam; een weide die diende om te voetballen en ook om in de koude winter van 62-63 een reuzensneeuwman te maken.

Door het feit dat wij in november 1964 naar Haaltert verhuisden heb ik in de jongensschool slechts het volledige eerste leerjaar en het eerste trimester van het tweede leerjaar doorgebracht. Dat heeft me steeds gespeten want de jongensschool was een kleine maar prettige school met vaste zeden en gewoonten waar iedereen zich vrij vlug aan aanpaste.

Over mijn schoolresultaten kan ik kort zijn: ik was zeer leergierig, ging graag naar school en had ook de nodige intellectuele capaciteiten. Ik maakte er voor

mijzelf dan ook steeds een erezaak van om goede resultaten te halen en was zowel bij meester René als bij meester Albert bij de primussen van de klas. Bij meester Pijpken werd die positie in de klas trouwens zeer aanschouwelijk voorgesteld door middel van “lopers” (dit waren papieren figuurtjes in de vorm van atleten) die de naam van elke leerling droegen. Naarmate je goed of minder goed scoorde, werden die lopers in de loop van het trimester naar voren of naar achteren aan de kapstokken achteraan in de klas bevestigd. Dit systeem was reeds jaren in voege en als je in Kerksken zei dat je bij meester “Pijpken” in de klas zat, kreeg je steevast de volgende vraag: “’n oeveestjen hangd anne luëper è?” Ik kan met fierheid zeggen dat mijn loper steeds vooraan hing.

Mijn beste vakken waren het lezen, vertellen en voordragen. Ik kon lezen vanaf de leeftijd van vier à vijf jaar (omdat ik alles wilde weten wat op de wilerprentjes stond) en zowel meester René als meester Albert stonden stomverbaasd over de woordenschat die ik als kleine jongen reeds beheerste. Ik herinner me zelfs dat ik – toen ik bij meester René zat – zelfs een “gastoptreden” moest verzorgen in de klas van meester Herman om aan enkele “ezels” uit den Boekent (ik zal hun namen hier niet noemen) te tonen dat een kind uit het eerste studiejaar beter kon lezen dan zij. Nu ik zelf al jaren in het onderwijs sta, durf ik wel te betwijfelen of dit de juiste pedagogische aanpak was... Maar mijn grote liefde was het voordragen, vooral daar ik ondertussen mijn schuchterheid had afgelegd. Het was dan ook niet te verwonderen dat meester René mij bij de plechtige opening van het vernieuwde “soepkot” de aankondiging – met dirigerestok in de hand – liet doen van het liedje ‘Ikkeltje Krammikeltje’ dat door het eerste leerjaar ten gehore werd gebracht.

Onderwijzers op groepsfoto:

vlnr: René Van Melkebeke, Jan Michiels, Richard Ghijssels, Paul D’Hondt, Jozef Coppens, Herman Herreman en Albert Eeman.

Marcel Baetens

Wie is wie?

Foto studio M. De Rijck, 1961.

Van bid- en communieprentjes, Atomse drukkers en nog veel meer...

Na de bijdrage over het Atomse Missale Romanum uit 1765, gedrukt in de drukkerij-uitgeverij van Christoffel Plantijn in Antwerpen, ging een belletje aan het rinkelen: waar werden communie- en bidprentjes, doodsbriefjes, adreskaartjes, affiches gedrukt in Denderhoutem?

Het oudste bidprentje ofte "duëtsbiljeken" in ons bezit, gerelateerd aan Denderhoutem is dat met (litho-)portret van pastoor P.J. Boel, overleden in 1858. Jammer genoeg staat er geen drukkerij op vermeld. Heel waarschijnlijk is het gedrukt in Gent. Wanneer een priester stierf, werd bij vrienden en kennissen een overlijdensbericht rondgedeeld met de vraag voor de afgestorvene te bidden.

De lithografie of steendruk werd uitgevonden in 1795 en de drukkers van bidprentjes hebben hier handig gebruik van gemaakt. De te drukken afbeelding werd in spiegelbeeld met vet krijt of vette inkt getekend op een vlak geslepen kalkzandsteen. Idem dito voor de geschreven tekst.

Het bidprentje van zijn opvolger Carolus Van Germeersch (overleden in 1876) werd gedrukt in Ninove bij Avoux-Mulkers. Voorts ziet men een evolutie op sociaal gebied wat het gebruik van bidprentjes betreft: aanvankelijk alleen bij priesters en prominenten, later bij de rijken en de notabelen en weer een hele tijd later bij de gewone sterveling.

Onze mensen dienden dus uit te wijken naar Ninove of Aalst om occasioneel drukwerk te laten uitvoeren. Voorbeeld hiervan is het bidprentje van Dorothea Roelandt "den 26 april 1870 ontslapen na ene pijnelyke ziekte, oud zynde 58 jaeren" dat werd gedrukt in "Aelst, ter drukkerij van A. Byl".

Het eerste drukwerk uitgegeven - maar nog niet gedrukt - in Denderhoutem dateert van begin 1900 met de reeks prentkaarten van Alphonse Van Damme - zoon van koster Donaat. Hij had ongetwijfeld kennis gemaakt met de fotograaf die pastoor Van de Putte had laten komen om de werkzaamheden aan de kerk te fotograferen. Het voorstel om een reeks prentkaarten uit te geven met dorpsbeelden van Denderhoutem heeft zeker zijn zakelijke interesse gewekt. Niet alleen Désiré Goubert, zelf geen drukker maar gelegenhedenuitgever, zag hoe vlotjes de verkoop van prentkaarten liep bij buur Alphonse Van Damme en bracht ook een reeks uit, hij werd daarin gevolgd door Amand Van Keymeulen, winkelier op De Kat en door "Trek Maria" (Gilbert Van der Burght & Maria Coppens).

Dat onze lokale drukkers enige technische achterstand hebben opgelopen opliepen, blijkt duidelijk uit het feit dat reeds in 1840 de markt overspoeld werd door bidprentjes uit Parijs. Het drukwerk via staalgravure leverde prentjes af, die qua uitvoering ongetwijfeld de beste waren. Ook de tweetaligheid was voor de Parijzenaars geen probleem. Het was een massaproductie en op vele prentjes vindt men de melding 'déposé', zelfs met naam en adres van de drukker. De eerste Parijse exemplaren waren kerkhofprentjes: een kerkhof met een zerk (zie hierboven), een treurwilg, een kruis, vrouwen en kinderen die klaarblijkelijk gebukt gaan onder het verdriet.

Een ander veel voorkomend thema op de prentjes zijn *Ecce Homo* en *Mater Dolorosa* met afbeeldingen van beroemde schilderijen die het lijden van Christus voorstellen en wij allen kennen uit de kerkboeken van onze (groot)ouders.

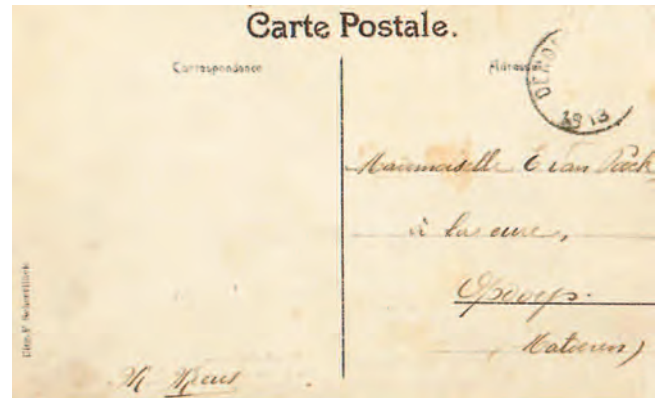
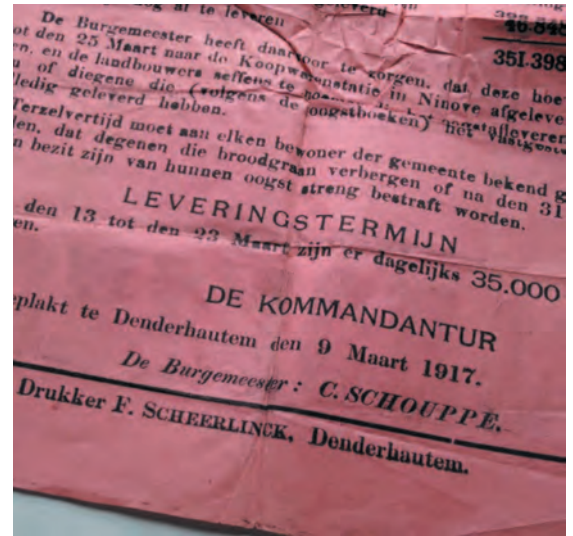
Ook nieuw rond de eeuwwisseling was het verschijnen van de specifieke kinderbidprentjes. Die zijn helemaal omringd door een brede blauwe rand en stellen meestal een engel voor die een kind ten hemel voert of die een bloem plukt. (zie hieronder - gedrukt bij Dr. Scheerlinck - Van Ongeval).

De langs één zijde voorbedrukte prentjes werden aangekocht door lokale drukkers die dan enkel de rugzijde dienden te drukken met in loden letters gezette tekst.

De eerste 'echte' drukker in Denderhoutem was Louis Firmin Scheerlinck (°19.2.1877 - † 17.11.1951). Hij was gehuwd met Maria Van Ongeval en combineerde het beroep van landmeter met dat van drukker. Zelf heeft hij een reeks prentkaarten uitgegeven waaronder een beeld van de Molenstraat waarop ook zijn (tot op de dag van vandaag haast intact gebleven) woning staat afgebeeld tegenover de notariswoning van August Van Oudenhove. Firmin was ook een cultuurliefhebber want - zoals blijkt uit

het geschilderd muurbord op onderstaande foto genomen vanuit de voortuin van notaris Van Oudenhove - runde hij naast zijn drukkerij ook een boekhandel. Firmin werd door burgemeester Camille Schoupe ook aangesteld om tijdens de bezetting gedurende WO I de aanplakbrieven van de Duitse Kommandatur te drukken o.a. om de levering van 351.398 kilo graan te eisen van de Atomse bevolking in maart 1917.

Bovenstaande prentkaart - "een binnenzicht der Kerk - Denderhoutem" is een uitgave van Firmin Scheerlinck uit 1913.

Firmin Scheerlinck was ook lid van de Koninklijke Fanfare Moed en Volharding en gemeenteraadslid voor de (conservatieve) Katholieke Partij van Charles Woeste. Denderhoutem kennende als bakermat van het Daensisme verloor hij door zijn keuze voor het conservatieve kamp natuurlijk alle opdrachten van de Atomse aanhangers van de Vlaamse Christene Volkspartij van Adolphe Daens en dorpsgenoot advocaat Alois De Backer.

De daensisten trokken dan met hun drukwerk naar Petrus "Pièje" Van den Abeele (° 29.6.1884 - † 22.7.1953), de zoon van Franciscus Van den Abeele - een overtuigd daensist - en van Mathilde Beirens die een kleine boerderij hadden op de wijk Borrekent. Omstreeks 1904 kwam die in contact met Albert Van den Buele met wie hij de drukkersstiel leerde bij Karel Weckers in Koekelberg. In 1905 begon hij met een eigen drukkerijtje in Ninove.

De ontwikkeling van de fotografie in 1839 werd ook toegepast op de bidprentjes. De in WO I gesneuvelde soldaten kregen dikwijls als laatste eerbetoon een dergelijk bidprentje. Het plaatsen van een foto van de overledene op het bidprentje werd sedertdien toegepast.

In de drukkerij Van den Abeele (na Ninove in Aalst en Denderleeuw) werden in de loop van de jaren vele daensistische boeken en brochures gedrukt, dikwijls zonder winst. Zo bv. een korte biografie van

"Pieter Daens" door Stijn Storms (pseudoniem van Karel Lodewijk Van Opdenbosch) en in 1944 een herdruk van "Jan Vleminx" door Hector Plancquaert, 'uit waardeering en erkentelijkheid van den uitgever voor den schrijver'.

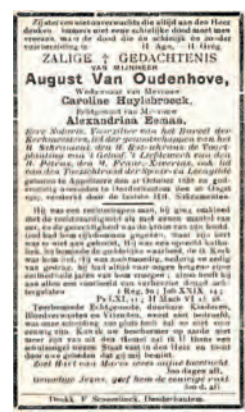

Meer over hem in het tijdschrift van de Heemkundige Kring Haaltert - 2012 - nr 3

In Denderhoutem werd Firmin Scheerlinck opgevolgd door zijn zoon Georges (° 23.9.1910 - † 20.12.1982) die decennia lang de enige drukker in Denderhoutem zou blijven en bij wie men terecht kon voor doodsberichten, doodsprentjes, communieprentjes, e.d.

Communieprentjes waren trouwens een geval apart. Rond het midden van de 19e eeuw maakte in goede middelen het gebruik opgang om ook ter gelegenheid van de eerste communie van de kinderen prentjes rond te delen.

Hiernaast een dergelijk in Parijs voorgedrukt prentje waar op de keerzijde de naam van *Felix De Winter, Denderhautem*, de plaats en de datum 'le 27 mars 1887' van de eerste communie met de hand werd ingevuld.

Het duurde tot het begin van de 20e eeuw vooraleer het gebruik veralgemeend werd. Eigenaardig genoeg werden de eerste communieprentjes niet gedrukt bij Scheerlinck maar in de drukkerij Anneessens te Ninove of in Aalst in de drukkerij "De Volksstem". Het zelf mogen bepalen welk prentje wij verkozen voor onze communie is ons altijd bijgebleven.

Georges Scheerlinck drukte uiteraard niet alleen communie- en bidprentjes. De ostentatieve politieke keuze van vader en zoon voor de traditionele conservatieve Katholieke Partij - de latere CVP - zorgden er uiteraard voor dat al het verkiezingsdrukwerk van de partij bij hem werd gedrukt. De meer vernieuwende en heel sociaal - door het daensisme geïnspireerde vleugel - de Kristen Vlaamse Volkspartij - besteedde haar drukwerk uit aan de drukkerij Anneessens te Ninove. Het begin van de strijd in Denderhoutem van "den bovensten" en "den beneesjten"-kant. Het zal nog decennia duren vooraleer de "Koninklijke Fanfare Moed en Volharding" voet zal zetten in de Parochiale Zaal die pastoor Peerenboom verzoenend "Hand in Hand" liet noemen.

Vermelden wij nog dat Georges Scheerlinck haast alle affiches voor de openbare verkopen van het notariskantoor van Jozef Van Oudenhove drukte.

Wie zich helemaal niets aantrok van die tegenspalt was Cyriel Van Damme, zoon van Alphonse Van Damme. Zoals zijn vader had hij ook een neus voor zakelijke opportuniteiten en begon hij met het aanvaarden van drukopdrachten die hij wijselijk uitbesteedde.

Getuige hiervan onderstaande bid- en communieprentjes.

De volgende Atomse drukker was Prosper "Pros" Van der Meeren (° 1.10.1932 - † 12.9.2016), gehuwd met Yvonne D'Haeseleer uit de Atomse Lebeke. De jonge Pros had in Turnhout de basiskennis van het drukbedrijf verworven en was nadien aan de slag gegaan in enkele Brusselse drukkerijen.

Toen de ongehuwde Georges Scheerlinck op het einde van de jaren zestig het niet meer zag zitten om op pensioengerechtigde leeftijd nog fors te investeren in de vernieuwing van zijn machinepark (dat nog werd aangedreven via drijfriemen) was hij maar al te blij dat Pros Van der Meeren de sprong wilde wagen naar het zelfstandig drukkerschap. Zo werd er een opvolger gevonden voor de dorpsdrukkerij. Pros nam enkel de activiteiten van de handelonderneming "Drukkerij Scheerlinck" over en beperkte zich tot de overname van de aftandse tampondrukmachine, waarmee hij de grote gele affiches voor de openbare verkopen van notaris Van Oudenhove kon blijven drukken.

Zoon Marc herinnert zich nog hoe omslachtig dit werkje wel was: het "zetten" gebeurde met sierlijke in perenhout uitgesneden letters, de gele bladen papier dienden telkenmale manueel ingebracht en de (verplichte) takszegel minutieus op een vaste plaats geplakt, zodat hij tijdens het drukken werd "ontwaard" (de belastingen controleerden dit regelmatig). Volgde dan het plooiën en onder band steken voor de verzending.

De kinderen werden tijdens de schoolvakanties ook ingeschakeld in de drukkerij: opvegen van de vloer, sorteren en compileren van de maanden tot een jaarkalender die dan op een grotere achtergrond al dan niet met foto werd gekleefd.

De drukkerij verzorgde zo ook jarenlang de voetbalkalenders van Verbroedering Denderhoutem.

Uiteraard had Pros de communieprentjes en trouwbrieven gedrukt die wij hadden gekozen uit de collectie die lag uitgespreid op de tafels in zijn drukkerij.

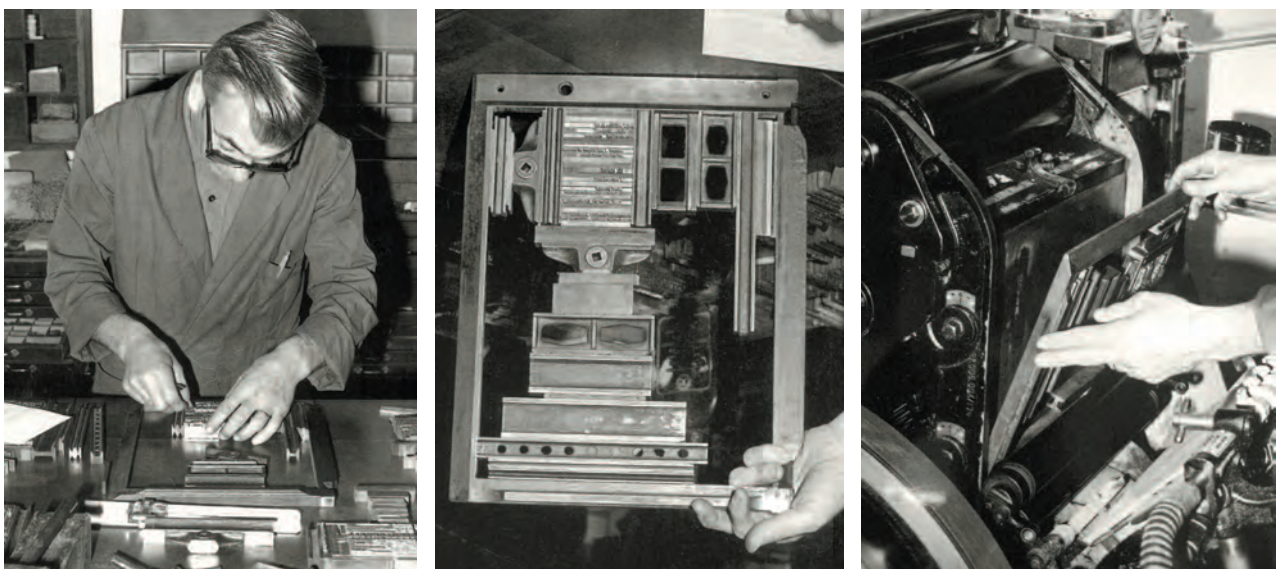
Zijn kinderen waren zo vriendelijk ons een reeks foto's te bezorgen van hun vader-drukker in zijn drukkerij.

De foto's tonen ons een duidelijk beeld van hoe er vroeger werd gedrukt. Zetten is het eerste proces in de reeks processen uit de drukkunst. Bij het zetten werd ervoor gezorgd dat de lettertekens en bijbehorende karakters (en de afbeeldingen) op de juiste plaats in de drukvorm terecht kwamen.

De zetter had in de zetterij de beschikking over meerdere kasten (laden) met loden letters in allerlei soorten en maten. Deze kasten waren op een gestandaardiseerde manier ingedeeld in kleine vakken, zodat de zetter die 'aan de bok' werkte blindelings de juiste letter kon pakken. Kleine letters lagen in de onderste kast, hoofdletters in de kast erboven.

De zetter kon het zetsel op een proefpers of degelpers afdrukken om het resultaat te bekijken en correcties te kunnen uitvoeren. Daarna werd de eigenlijke oplage gedrukt in de drukkerij.

Bij het uit elkaar nemen van het zetsel, het distribueren, werd er zorgvuldig op gelet dat iedere letter weer in de juiste kast en in het juiste vakje terecht kwam.

Het oudste type drukpers is de degelpers. Papier werd met behulp van een plaat (degel) op de ingeïnkte drukvorm gedrukt, waardoor een afdruk ontstond. De degel werd gemoderniseerd en later werden cilinderpersen en rotatiepersen ontwikkeld waardoor de productiesnelheden enorm toenamen.

Pros was jarenlang ook de vaste drukker van rouwbrieven voor begrafenisondernemer Frans Bael ('den Boamis'). Aangezien de rouwbrieven zo snel mogelijk dienden te worden verstuurd werd ook hier de hulp van de kinderen ingeroepen om de rouwbrieven te plooiën.

Toen Pros stopte met zijn drukkerij in 1992 dacht geen van zijn volwassen kinderen er aan om in het bedrijf te stappen. Er diende dus een overnemer te worden gezocht en die werd gevonden bij André Baetens en echtgenote Magda Van Vaerenbergh.

André, drukker van opleiding, had een tijdje in loondienst gewerkt en echtgenote Magda stopte met haar job in de toenmalige Kredietbank om de (dorps)drukkerij te kunnen overnemen. De drukkerij verhuisde naar het dorpscentrum. Er werd zwaar geïnvesteerd in een nieuw en modern machinepark. Bovendien werd gestart met een winkel van schoolbenodigheden en papierwaren pal tegenover de kerk, de vroegere winkel van (Ler-) *Cangées Lie*. Het pand werd volledig verbouwd. Decennia lang leverde de André een race tegen de tijd om doodsbrieven en -prentjes tijdig klaar te krijgen.

En pas noge waarnemering, gevraagd door de niptering in de familiebedrijf
 maatschap te vromdelijk woorde oigendeljk, zal plaatshebben in de parochiekerk van
 St. Anthonis te Denderhoutem op ZATERDAG 16 DECEMBER 2000 om 16.30 uur.
 Samenkomst in de kerk om 10 uur.
 De gedenwake zal gebeden worden in voornoemde kerk op vrijdag 15 december 2000 om 19.45 uur.
 De namens zal worden opgedragen op vrijdag 26 januari 2001 om 19 uur.
 Er is gelegenheid tot een afscheidsgaet aan de overledene in het
 Algemeen Rouwcentrum, Gorensteweg 157, te Aalst, iedere woensdag tussen 17u en 19u.
 Blommen noch kransen.
GEDENK HAAR ZIEL IN UW GEBEDEN.
 Rouwadressen: Schoolstraat 23 - 9450 Denderhoutem Poel 19/a - 9450 Denderhoutem
 Barrekent 18 - 9450 Denderhoutem Poel 13 - 9450 Denderhoutem
 Poel 19 - 9450 Denderhoutem
 Regi - Drukkeren Luc Baet, Denderhoutem. Tel. 054/ 33 25 83 Druk Baetens Denderhoutem Tel. 054/ 34 33 83

En ook hier was er geen opvolging bij de kinderen die elk hun eigen weg gingen. Dus zat er niets anders op dan het pand en de machines te verkopen. Een ander plaatselijk familiebedrijf 'Verzekeringen Haegeman' nam er zijn intrek. Bidprentjes en rouwbrieven worden voortaan gedrukt bij 'Begravenisonderneming Bael'.

Volledigheidshalve vermelden wij ook nog het Drukcenter van de familie De Vos-Van der Bracht in de Ankerstraat. Willem stond op de grafische afdeling van het Aalsterse Amylum en waagde de stap begin 1987 met echtgenote naar de oprichting van een eigen drukcenter dat typo, offset, tampon en digitaal kon drukken.

Naast het gebruikelijke (dorps-)drukwerk van bidprentjes en rouwbrieven specialiseerde het bedrijf zich ook in het bedrukken van doopsuiker, balpennen enz.. Willem ontwikkelde in 2002 een origineel procédé om suikerbonen te bedrukken met de naam erop van de pasgeborene. De machine om de flinterdunne chocoladen letters op de suikerbonen te drukken had hij zelf ontwikkeld en stond na vier jaar op punt. Hij verfijnde het procédé verder en drukte ook geboortekaartjes op ... miniluiers, ideaal om de suikerbonen in te stoppen.

In 2008 stopte Willem op pensioengerechtigde leeftijd de activiteiten van het Drukcenter en werd de zaak overgenomen door dochter Natalie. Die zette de drukkerij verder tot in 2016. Zoon Stefaan, die zelf een grafische opleiding volgde in Gent, zet de traditie van zijn vader verder op zelfstandige basis.

Een zestiende eeuwse muntschat te Denderhoutem

Muntschatten duiden doorgaans op troebele episoden uit de geschiedenis.

Hier denken we onwillekeurig terug aan de troebele periode uit de tweede helft van de XVI e eeuw. De *Terminus post quem* voor het verstoppjen van onze muntschat is het jaar 1571. Aangegeven door de Halve en de Een Tiende Daalder van Brabant.

Daarmee staan we op de vooravond van De Spaanse Furie (1575).

Hoe noodlottig deze met haar ganse nasleep van gevolgen, voor het Aalsterse en omstreken was, ontlenen we aan De Potter en Broeckaert.

De Spaanse troepen die te Aalst waren ingekwartierd, gingen aan het muiten en plunderden de stad. Nadien moest de stad tot tweemaal toe een belegering van de Gentenaren doorstaan.

Het ligt dus voor de hand deze troebelen in het Aalsterse in verband te brengen met het verstoppjen van de muntschat te Denderhoutem.

Denderhoutem ligt op slechts 6,5 km van voornoemde stad.

De meeste munten uit de schat zijn er uit de Spaanse Nederlanden, één stuk stamt uit Keulen, twee uit Spanje en een uit Portugal.

Deze laatste zijn waarschijnlijk door bemiddeling van Spaanse soldaten in het land gekomen en dan, op welk danige manier ook in handen van hun laatste eigenaar overgegaan.

Bij het delven van afwateringsleuven in een weide, palende aan de Eigenstraat te Denderhoutem, werd op 20 augustus 1953 een kleine muntschat ontdekt. Een inhoud van twaalf munten, waarvan 11 in zilver en één in goud.

Deze munten waren opgeborgen in een aarden potje, dat door de vinder werd stukgeslagen. Dit potje stak amper 50 cm onder het oppervlak en verdere sporen van eventuele bebouwing (funderingen of andere grondsporen) zijn niet waargenomen.

Het potje, waarvan nog enkele fragmenten bewaard zijn, is langs de buitenkant bedekt met een blinkend geelachtig glazuur en ook aan de binnenkant ziet men dergelijk glazuur.

De vindplaats, vlak bij een beek maakt deel uit van een zéér zompig terrein.

Beschrijving van de muntstukken

Munt van Holland

1- Daalder: Atelier van Maastricht - 28,90 gr.
Datum: 1568.

Voorzijde: Gekroond vonkend vuurstaal, geplaatst op een kruis van knoestige stokken; gesplitst jaartal ter Weerszijden.

PHS.D.G.HISP.Z.REX.C.HOL. met rozet.

Keerzijde: Gekroond Oostenrijks Bourgondisch wapen, omhangen met de keten van de Orde van het Gulden Vlies.

DOMINVS; MI - HI. ADIVTOR

2- Daalder: Atelier van Maastricht - 28,95 gr.

Zelfde als nr 1. met jaartal 1569

- 3- Halve Daalder: Atelier van Maastricht -
14,45 gr.

- 4- Een Vijfde Daalder: Atelier van Maastricht -
6,15 gr.

Munt van Brabant

- 5- Daalder: Atelier van Antwerpen - 29,05 gr.
Datum: 1567

- 6- Halve Daalder: Atelier van Antwerpen - 15,40
gr.

- Een Tiende Daalder: Atelier van Antwerpen -
3,10 gr.

Munt van Gelderland

- 8- Daalder: Atelier van Nijmegen - 29,20 gr.
Jaartal 1568

Munt van Keulen

- 9- Daalder - 29,10 gr. Jaartal 1568

Munt van Spanje

- 10- Reaal: 3,15 gr. Jaartallen 1474 -1504 -1474 -
1516

- 11- Reaal: 2,75 gr.

Munt van Portugal

- 12- Goudstuk van 500 Reaal - 3,80 gr.

Marc Stalpaert

Bronnen: Cultureel jaarboek O-VL 1952.

TENTOONSTELLING

LEVEN in BEZET en BEVRIJD GEBIED

3 tot 11 november 2018

2014-18

HEEMKUNDIGE
KRING HAALTERN

Haaltert
CULTUUR
RAAD
50

Haaltert

- Sint-Gorikskerk, ca. 1900
 - Windmolen in de (Wind)molenstraat
 - Wikkel koekjesfabriek St.-Anna
 - Fietsplaatje 'Cycles Napoleon Haeltert'
 - Kaatsen op het Sint-Goriksplein, 1935
- Sint-Gorikskerk met woning Dr. Goossens
 - Détail Ferrariskaart 1770
 - Kruis aan hoeve Coppens, Bruul
 - Kapel O.-L.-Vrouw van Bijstand aan het kerkhof
- Binnenzicht kerkhofkapel
 - Gemeentehuis tot 1976
 - Flesetiket Likeurstokerij 'De Wijngaard'

